Punkt i protokollet PR 60/2020 rd

Plenum

Torsdag 23.4.2020 kl. 17.15—20.40

6. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av kommunallagen

Regeringens proposition RP 47/2020 rd
Utskottets betänkande FvUB 7/2020 rd

Första behandlingen

Talman Matti Vanhanen: Ärende 6 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger förvaltningsutskottets betänkande FvUB 7/2020 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslaget. — Utskottets ordförande, ledamot Purra.

Debatt

20.10 **Riikka Purra ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen hallintovaliokunnan mietinnön koskien hallituksen esitystä kuntalain väliaikaisesta muuttamisesta, jolla pyritään koronaepidemia-aikaan turvaamaan kuntien päätöksenteko sähköisten etäkokouksien avulla, kun tavanomaiset kokousmenettelyt eivät ole käytännössä mahdollisia ja ne edellyttäisivät sosiaalisten kontaktien vähentämisen näkökulmasta ei-toivottua kokoontumista.

Nyt ehdotettavilla muutoksilla voidaan välttää näihin fyysisiin kokouksiin kokoontumista kunnissa ja kuntayhtymissä. Kuntalain muutos mahdollistaa, että sähköinen kokous ja sähköinen päätöksentekomenettely voidaan ottaa käyttöön väliaikaisesti kunnanhallituksen päätöksellä kunnan kaikissa toimielimissä. Lisäksi esityksen tarkoituksena on joustavoittaa sähköisen kokouksen edellytyksiä.

Kunnanhallitus voisi väliaikaisesti päättää eräiden kunnan hallintosäännön määräysten soveltamisesta, jotka koskevat sähköisen kokouksen pitämistä, sähköistä päätöksentekomenettelyä sekä toimielimen julkisen kokouksen yleisöjulkisuutta. Lisäksi lakiin lisätään säännökset videoneuvotteluyhteydellä tai vastaavalla yhteydellä pidettävästä sähköisestä kokouksesta. Ehdotettavia säännöksiä sovellettaisiin sekä kunnissa että kuntayhtymissä.

Vaikka korona-ajan rajoitukset julkisista kokoontumisista ja yli 70-vuotiaiden liikkumisesta eivät koske kunnan toimielimiä tai kunnallisia luottamushenkilöitä, on kunnissa poikkeusolosuhteiden johdosta aiempaa laajemmin otettu käyttöön kuntalain mukainen sähköinen kokous, jolla voidaan välttää toimielinten kokoontumisia varsinaisiin kokouksiin. Nämä eivät ole ongelmattomia esimerkiksi erilaisten tietoverkkoyhteyksien ja ohjelmistojen vuoksi, kuten valiokuntakin nostaa esiin, mutta lainmuutos on tässä poikkeustilanteessa joka tapauksessa perusteltu.

Ennen sähköisen kokouksen käyttöönottoa kunnan on nykyisen kuntalain mukaisesti otettava hallintosääntöönsä tarvittavat määräykset siitä, millaiset sähköiset kokous- ja pää-

töksentekomenettelyt sillä on käytössä ja miten kokoukset teknisesti toteutetaan. Nykysääntelystä johtuen kunnassa, jonka hallintosäännössä ei ole sähköisiä päätöksentekotapoja koskevia määräyksiä, on jouduttu poikkeusolojen aikana kutsumaan valtuusto koolle varsinaiseen kokoukseen päättämään tarvittavista hallintosäännön muutoksista.

Ehdotetun lakimuutoksen myötä kunnanhallitus voi hallintosäännössä olevista määräyksistä riippumatta päättää sähköisten päätöksentekotapojen käyttöönotosta kunnan kaikissa toimielimissä tai ainoastaan tietyissä toimielimissä. Kunnanhallitus voi hallintosäännön määräyksestä riippumatta lisäksi päättää, että sähköinen kokous pidetään videoneuvottelua tai muuta vastaavaa teknistä tiedonvälitystapaa käyttäen.

Kunnan toimielimen jäsenten yhdenvertaista osallistumisoikeutta kokoukseen voidaan pitää kunnallisen demokratian kannalta välttämättömänä. Yhdenvertaiseen osallistumiseen sisältyy muun ohella se, että voi seurata kokousta, vaikuttaa keskustelemalla ja kommentoimalla sekä osallistua päätöksentekoon.

Valiokunta tähdentää tässä yhteydessä kuntalain 99 §:ssä säädettyä periaatteellista edellytystä, kun päätetään teknisen tiedonvälitystavan käyttöönotosta. Lakimuutoksen myötä on mahdollista, että toimielimen julkista kokousta voi seurata vain sähköisesti. Tärkeää on, että yleisöllä on oltava mahdollisuus seurata toimielimen julkista kokousta myös siltä osin kuin kokoukseen osallistutaan sähköisesti.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Kunnanhallituksen päätösvaltaa koskeva pykälä olisi voimassa 31.7.2020 asti ja uutta sähköistä kokousta koskeva pykälä 31. toukokuuta 2021 asti. Valiokunnan mietintö on yksimielinen.

20.14 **Mari-Leena Talvitie kok:** Arvoisa puhemies! Tämä kuntalain väliaikainen muutos on tosiaan tarpeellinen, ja vaikka monet kunnat ovat jo tehneet päätökset siitä, että hallintosääntöä on muutettu ja näin ollen etäkokoukset ja sähköiset kokoukset on mahdollistettu, niin on tietenkin tarpeellista, että me teemme tämän muutoksen myöskin kuntalakiin, niin että sitä voivat soveltaa myöskin ne kunnat, jotka eivät ole pystyneet hallintosääntöä muuttamaan tai niiden hallintosäännöissä ei ole mahdollistettu etäkokouksia.

Laki tulee tosiaan voimaan mahdollisimman pian. Jos ajatellaan, että tämä väliaikainen muutos antaa kunnanhallitukselle toimivallan poiketa hallintosääntöä koskevasta valtuuston päätöksestä tai päättää valtuuston sijasta hallintosääntöön kuuluvasta asiasta siltä osin kuin on kysymys kunnan toimielinten päätöksentekotavasta, sähköisestä kokouksesta ja toimielimen kokouskutsun lähettämisestä sekä yleisön oikeudesta seurata toimielimen kokousta paikan päältä, niin tämä on varmaan ollut niissä monissa valtuuston kokouksissa nimenomaan se, miten se pystytään mahdollistamaan. Nyt tätä poikkeusta sitten kunnanhallituksella on tässä asiassa toimivaltaa käyttää. Vaikka hallintosäännön päätöksen delegoiminen valtuustolta hallitukselle on iso asia, niin tässä on kuitenkin vain verraten lyhyen ajan laki voimassa elikkä 31.7. asti. Näin ollen valiokunta totesi, että ehdotetulla valtuuston päätösvallan siirrolla pyritään pitämään yllä kunnan päätöksentekokyky poikkeusoloissa, kun tavanomaiset kokousmenettelyt eivät pandemian oloissa ole käytännössä mahdollisia ja ne edellyttäisivät sosiaalisten kontaktien vähentämisen näkökulmasta ei-toivottua kokoontumista.

Sitten, arvoisa puhemies, tähän sähköisen kokouksen yhdenvertaisen ääni- ja näköyhteyden toteuttamiseen. Valiokunta totesi, että käytännössä nykyiset toimivat ohjelmat ja tietoliikenneyhteydet eivät välttämättä mahdollista kaikkien osallistujien osalta täysin keskeytyksetöntä kuvayhteyttä, ja näin ollen on hyväksyttävää se, että kun valtuuston puheen-

johtaja näkyy ja esimerkiksi valtuutettu, joka valtuuston kokouksessa puhuu, on videoyhteydessä, niin voidaan ajatella, että yhdenvertaisuus tässä nyt tältä osin toteutuisi, koska jos tosiaan kaikilla olisi kuvayhteys päällä, niin välttämättä valtuuston kokous ei sujuvasti menisi eteenpäin.

Sitten tähän toiseen asiaan, mikä myöskin kirjattiin mietintöön. Se on tämä vaalin toimittaminen sähköisessä kokouksessa suljetuin lipuin — valtuutetulla on myöskin oikeus sitä esittää ja toivoa. Suljettu lippuäänestys tulee esiin tietenkin henkilövaaleissa, ja tätä ei voida taata, mutta tietenkin kaupungit ja kunnat tähän varautuvat, kuten nyt tiedän, että on esimerkiksi kuntia, joissa tulee tämän kevään aikana kaupunginjohtajavaali, ja se on sellainen, joka varmaan toivottavasti pystytään sitten suljetuin lippuäänestyksin myöskin sähköisessä kokouksessa jotenkin toteuttamaan. — Kiitos.

20.18 **Ruut Sjöblom kok:** Arvoisa puhemies! Tämä väliaikainen muutos kuntalakiin on tarpeellinen ja perusteltu. Kunnanvaltuustot ovat suomalaisen demokratian peruspilareita, ja niiden kyky päätöksentekoon on turvattava kaikissa olosuhteissa. Kunnanvaltuustojen on voitava muuttaa toimintatapojaan vastaamaan koronakriisin asettamia vaatimuksia.

Koronatartuntojen ehkäisemiseksi on tehtävä kaikki mahdollinen, ja siksi on ehdottoman tärkeää, että kansan valitsemista luottamushenkilöistä koostuvat kunnanvaltuustot välttävät julkisia kokoontumisia, kuten kaikki muutkin tekevät. Itse asiassa kunnanvaltuustojen ja viranomaisten on kyettävä näyttämään esimerkkiä epidemian torjumisessa. Tämä lakiesitys on siis hyvin tarpeellinen ja kannatettava. Monet kunnat ovat jo muuttaneet käytäntöjään, mutta moni tarvitsee tämän lakimuutoksen.

Etäkokoukset tarjoavat myös mahdollisuuksia koronan jälkeiseen tulevaisuuteen. On syytä pohtia avoimin mielin, mitä kunnallisen demokratiamme toimintoja voisi hoitaa sähköisesti myös jatkossa. Turvallisuudesta ja luottamuksellisuudesta on kuitenkin ehdottomasti huolehdittava. Teknologiat kehittyvät koko ajan, ja myös kattavampia ja turvallisempia sovelluksia ja ohjelmia kehitetään. Digitalisaatio tarjoaa julkiseen toimintaan paljon uusia mahdollisuuksia, ja niitä kannattaa pyrkiä hyödyntämään. Kriisit menevät ajan myötä ohi, mutta suomalainen demokratia säilyy ja kehittyy.

20.19 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys siitä, että kuntalakia sen verran muutetaan tai kehitetään eteenpäin, että tämä sähköinen etäosallistuminen etäkokoukseen on mahdollista, oli sikäli kiintoisa, että minulla oli tänään tilaisuus ensimmäisen kerran osallistua Vantaan ympäristölautakunnan kokoukseen, joka tehtiin etäkokouksena sähköisessä muodossa. Se, arvoisa puhemies, tapahtui täsmälleen samaan aikaan kuin te täällä avasitte täysistunnon 17.15 — tuo ympäristölautakunnan kokous alkoi kello 17. Minulla on nyt henkilökohtainen kokemus siitä, miten tuo sähköinen etäosallistuminen tapahtuu, kun osallistuin, arvoisa puhemies, kahteen kokoukseen yhtä aikaa.

En ole aivan varma, toteutuiko demokratia parhaalla mahdollisessa tavalla. Muodollisesti kyllä, olin läsnä kahdessa kokouksessa — kokouspalkkiotkin taisivat tulla molemmista kokouksista — mutta kyllä se minun henkinen keskittymiseni oli aika lailla skitsofreenisesti jakaantuneena. En tiedä, kumpaan sitten osallistuinkaan, taisin tehdä vielä kolmatta asiaa tietokoneeni ääressä. Eli en ole ihan täysin vakuuttunut, että noin pidemmässä juoksussa tämmöinen etäosallistuminen, etäkokousten pitäminen, voisi tulla pysyväksi käytännöksi. Siinä olisin varovainen. Nyt tämän ymmärrän, tässä tilanteessa minä ehdottomasti ymmärrän, kun lähikontakteja halutaan välttää. Tämä kriisitilanne on poikkeuksellinen, ja

jotta päätöksentekokyky näissä elimissä säilyy, niin näin on tehtävä. Silti toivoisin, että me emme ikään kuin opi tästä sillä tavalla, että rupeaisimme etäkokouksia pitämään pääsääntönä.

Siinä on monia kohtia. Tämä tekninen puoli on tässä yksi ongelma, mihin täällä eräät edustajat jo viittasivatkin, eli se ei kohtele kaikkia ihan samalla tavalla. Kaikki eivät osaa edes käyttää tekniikkaa samalla tavalla, siinä on tämäkin ongelma, vaikka siihen tietysti oppii aika nopeasti. Ja kyllä kokoustilanteessa on hyvin olennaista se semiotiikan kokeminen. Me näemme toinen toisemme, me reagoimme pieniin ilmeisiin, eleisiin, huomautuksiin. Se on sosiaalinen tilanne samalla. Usein on myöskin vaikeista päätöksistä kysymys, ja jos tuo dynamiikka menetetään päätöksenteossa, niin sen seurauksena on kyllä demokratian heikentyminen. Siinä prosessissa, jos mennään etäkokouksiin säännönmukaisesti, valta keskittyy yhä enemmän a) valmistelulle — yhä selkeämmin se valmistelu tulee ohjaamaan sitä päätöksentekoa — ja b) siihen ihan ydinporukkaan, joka johtaa sitä kokousta. Se johtaa vallan keskittymiseen.

Minä toivon, että edustuksellisessa demokratiassa me kunnioitamme sitä, että pääsääntöisesti lähtökohtana ovat kokoukset, joissa me olemme aidosti ihmisinä läsnä, koemme toinen toisemme, emmekä voi tuolla tavalla kuin edustaja Kimmo Kiljunen tänään jakaantua useaan kokoukseen yhtä aikaa ja olla osallistumatta oikeastaan mihinkään.

20.22 **Hanna Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on kysymys kuntalain väliaikaisesta muuttamisesta, ja sen tavoitteena on turvata kuntien ja kuntayhtymien päätöksentekokyky koronaepidemian aiheuttamissa poikkeusoloissa. Kunnat ja kuntayhtymät ovat merkittävässä asemassa koronaepidemiaan varautumisessa ja julkisten palvelujen turvaamisessa myös näissä poikkeusoloissa, joten niitten on välttämätöntä olla päätöksentekokykyisiä.

Tässä tilanteessa on järkevää pyrkiä välttämään fyysisiä kokoontumisia, jotka väistämättä aiheuttavat riskin viruksen leviämiseen. Tämän kuntalain muutoksen myötä mahdollistetaan poikkeusolojen turvallinen kokousmenettely, turvataan demokratian ja kunnallisen itsehallinnon toteutuminen, mahdollistetaan luottamushenkilöiden turvallinen osallistuminen päätöksentekoon sekä turvataan yleisön mahdollisuus seurata myös sähköistä julkista kokousta. Nämä ovat kaikki tärkeitä asioita.

Valiokunta halusi kiinnittää erityistä huomiota tietoturvallisuuteen ja salassa pidettävien tietojen käsittelyyn. Teknisiä ratkaisuja valittaessa nämä on otettava kunnissa ja kuntayhtymissä huomioon.

20.23 **Mari-Leena Talvitie kok:** Arvoisa puhemies! Kaksi näkökohtaa vielä:

Sähköiset kokousmenettelyt sopivat tietenkin parhaiten silloin, kun kokouksen osallistujat tietävät ja tuntevat toisensa etukäteen. Monesti olen sanonut tässä viimeisen parin kuukauden aikana, että onneksi nyt ei ole ollut vaalikevät, että olisi todella vaikeaa, jos kunnissa olisi ollut uudet valtuustot ja uudet lautakunnat ja valtuustot ottaisivat näitä etäkokouskäytäntöjä käyttöön, saati sitten niin, että olisi juuri aloittanut eduskunta täällä ja järjestäytyisimme ja joutuisimme välttämään sosiaalisia kontakteja ja olemaan toisistamme etäällä. Se olisi valiokuntien koheesionkin kannalta erittäin vaikea asia.

Sitten edustaja Kiljunen viittasi kahteen kokoukseen. Tämä lakihan tosiaan mahdollistaa nämä etäkokoukset, mutta ehkä meillä kansanedustajilla on siinä mielessä näissä etäkokousmahdollisuuksissa tiukan vastuun paikka ja tiukan, tarkan harkinnan paikka, että

kun me tiedämme, että meistä monella on monia kokouksia mahdollisesti myöskin päällekkäin, samaan aikaan, niin entistä tärkeämmäksi tulee se henkilökohtainen vastuu, että kykenee edellisenä päivänä tai viimeistään sinä aamuna pohtimaan, missä on ja missä ei ole ja ettei ainakaan yritä olla kahdessa tai kolmessa kokouksessa samaan aikaan päällekkäin. — Kiitoksia, puhemies.

20.25 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti: Edustaja Talvitie sen verran vei tätä asiaa eteenpäin, että jos sähköisesti etäkokouksia pidetään, niin on hyvä, jos ihmiset tuntevat toisensa. Ehkä vielä tärkeämpää siinä on se, että jos ne ovat hyvin pienimuotoisia kokouksia, silloin sen voi ymmärtää, voidaan nopeasti kommunikoida etäältäkin asioista — kyllä, tämmöisiä muotoja on — mutta jos on yhtään vaativampia neuvotteluprosesseja ja isompia tilanteita, joissa pitäisi puheenvuoroja, jopa myöskin välihuutoja, mahdollistaa ja niin edelleen — siellä voitaisiin kirjoittaa ne välihuudot tässä tapauksessa — mutta joka tapauksessa olisin hyvin arka sen suhteen, että me otamme pääsäännöksi tämmöisen etäkokouksen.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten.

Riksdagen godkände innehållet i lagförslaget i proposition RP 47/2020 rd enligt betänkandet. Första behandlingen av lagförslaget avslutades.